

Correctievoorschrift HAVO

2012

tijdvak 1

oud programma

economie

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 60 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken.

Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van drie scorepunten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

---

1 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat mensen met een hoog (primair) inkomen meer kunnen beleggen dan mensen met een laag (primair) inkomen zodat het inkomen uit vermogen overwegend toevalt aan mensen met een hoog (primair) inkomen.

2 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat het bedrag van de (betaalde) directe belastingen en sociale premies gelijk kan zijn aan het bedrag van de (ontvangen) sociale uitkeringen.

3 maximumscore 2

groter

Voorbeelden van een juiste toelichting zijn:

- Een toelichting waaruit blijkt dat het secundaire inkomen van de hoogste inkomensgroep slechts 5 keer zo groot is als het secundaire inkomen van de laagste inkomensgroep.
- Een toelichting waaruit blijkt dat het secundaire inkomen van de lagere inkomensgroepen hoger is dan hun primaire inkomen, terwijl het secundaire inkomen van de hoogste inkomensgroep lager is dan het primaire inkomen van die groep.

4 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

inkomensaandeel: $\frac{75}{600} \times 100\% = 12,5\%$

cumulatief inkomensaandeel: $4,2 + 12,5 = 16,7$

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

Opgave 2

---

5 maximumscore 2

nee

Uit de verklaring moet blijken dat bij een lager belastingtarief een lager belastbaar / bruto-inkomen hoort.

6 maximumscore 2

gelijk

Uit de verklaring moet blijken dat het nadeel afhangt van het marginale tarief en dat beiden hetzelfde marginale tarief hebben.

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

belasting over € 30.000: € 30.000 × 0,286	€ 8.580
belasting over € 1.000: € 1.000 × 0,3685	<u>€ 368,50</u>
totaal	€ 8.948,50

Opmerking

Afronden op hele euro's naar boven of beneden ook goed rekenen.

8 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat het voordeliger wordt dichterbij het werk te gaan wonen zodat de milieubelasting door het woon-werkverkeer afneemt en de welvaart (in ruime zin) toeneemt.

Opgave 3

---

9 maximumscore 2

kleiner

Uit de verklaring moet blijken dat door de koersstijging van de euro minder euro's voor een dollar moeten worden betaald hetgeen de prijsstijging in euro's afzwakt.

10 maximumscore 2

groter

Uit de verklaring moet blijken dat het exploiteren van moeilijk winbare reserves bij een hogere prijs eerder rendabel is.

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat producenten gaan zoeken naar goedkopere alternatieven voor koper / methoden om koper efficiënter te gebruiken om zo de stijging van de kosten te beperken.

Opgave 4

---

12 maximumscore 6

Te beoordelen aspect:

- a Een belastingmaatregel die het gebruik van de fiets in het woon-werkverkeer aantrekkelijk maakt, is correct uitgewerkt.

Te denken valt aan:

afrekposten voor mensen die in het woon-werkverkeer de fiets gebruiken / financieren van de aanschaf van een fiets voor het woon-werkverkeer via het brutoloon.

- b Het gevolg van minder verkeersopstoppingen voor de internationale concurrentiepositie van het bedrijfsleven is correct uitgewerkt.

Te denken valt aan:

kortere reistijden / lagere vervoerskosten waardoor de verkoopprijzen kunnen worden verlaagd en de concurrentiepositie verbetert.

Het gekozen aspect is correct uitgewerkt.

Te denken valt aan:

- 1 afname milieuverontreiniging / verbetering gezondheid van werknemers waardoor de kosten van gezondheidszorg kunnen dalen;
- 2 infrastructurele maatregelen zoals fietspaden aanleggen / mogelijkheden om de fiets in het openbaar vervoer mee te nemen vergroten / bewaakt stallingen goedkoper maken;
- 3 minder opstoppingen leiden tot hogere economische groei die leidt tot extra overheidsinkomsten / lagere productiekosten waardoor de winsten en de winstbelasting stijgen.

Indien de onderdelen van het betoog niet logisch op elkaar aansluiten en/of het gebruikte aantal woorden te veel afwijkt van de eis

-1

Opmerking

Noteer voor elk aspect 0, 1 of 2 scorepunten:

0 → (vrijwel) geheel fout

1 → bij twijfel

2 → (vrijwel) geheel goed

Opgave 5

---

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{100}{70} \times \frac{\text{€ } 50 \text{ miljoen}}{6.000} = \text{€ } 11.905$$

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

14 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{6.000 \times 1.650}{950.000} = 10,4$$

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

15 maximumscore 2

groter

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat een deel van de mensen zorgverlof neemt voor een deel van het jaar / werkweek.

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat bij een groter aantal premiebetalers (en een gelijke totale premieopbrengst) een lagere premie per premiebetaler nodig is.

Opgave 6

---

17 maximumscore 2

meer

Uit de toelichting moet blijken dat in 2007 (het volume van) de wereldhandel / wereldexport sterker groeide dan (het volume van) de wereldproductie.

Opmerking

Een antwoord met behulp van een juiste berekening ook goed rekenen.

18 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{127}{118} \times 91,4 \text{ miljard euro} = 98,4 \text{ miljard euro}$$

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

19 maximumscore 2

lager

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Een toelichting waaruit blijkt dat de daling van het volume in 2003 niet is goedge maakt door de toename van het volume in 2004 en 2005.

Opmerking

Een toelichting in de vorm van een juiste berekening ook goed rekenen.

20 maximumscore 2

minder

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Een toelichting waaruit blijkt dat de inflatie in beide jaren gelijk is terwijl in 2007 het reële inkomen minder stijgt dan in 2006.

Opmerking

Een toelichting in de vorm van een juiste berekening ook goed rekenen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 7

---

21 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:
 $4.025.000 - 483.000 = 3.542.000$

Indien berekend: $4.025 - 483 = 3.542$

1

22 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om huisvrouwen die naast het huishouden geen baan zoeken.
- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om mensen die volledig arbeidsongeschikt verklaard zijn.
- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om studenten die een baan van minder dan 12 uur per week hebben.

23 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om:

- minder dan 12 uur per week betaald werk hebben
- betaald werk zoeken voor meer dan 12 uur per week
- op korte termijn kunnen beginnen
- actief naar werk zoeken

Indien 0 of 1 juiste criteria genoemd

0

Indien 2 of 3 juiste criteria genoemd

1

Indien 4 juiste criteria genoemd

2

24 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{483}{483 + 6.918} \times 100\% = 6,5\%$$

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 8

---

25 maximumscore 2

verbeterd

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

saldo tweede helft 2004: $1 + 82 - 18 - 45 = +20$

Indien lopende rekening en kapitaalrekening niet zijn gesommeerd

0

Indien de berekening correct is, maar de conclusie niet

1

26 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat de toegenomen bestedingen leiden / een hogere bezettingsgraad in IJsland leidt tot een toename van de import van goederen en diensten (bij een gelijkblijvende export).

27 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat een hogere koers van de krona leidt tot lagere prijzen in krona's van geïmporteerde producten (en dus tot een daling van het gemiddelde prijspeil).

28 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat door de renteverhoging IJsland aantrekkelijker werd voor buitenlandse beleggers zodat de kapitaalimport toenam.
- Een antwoord waaruit blijkt dat door de renteverhoging IJslanders geld gingen lenen in landen waar de rente lager was zodat de kapitaalimport toenam.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per school in het programma WOLF.
Zend de gegevens uiterlijk op 29 mei naar Cito.